

ทำความเข้าใจกับ

พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

วิษญ์คุณ์ เมาระพงษ์

ศึกษาโครงการสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐ
สับกัลดานอนวิชัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความตอนนี้จะกล่าวถึงเรื่องที่หลากหลายองค์การตื่นตัวเพราะได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากการบังคับใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือ PDPA (Personal Data Protection Act) เมื่อช่วงกลางปีที่ผ่านมา โดยในบทความตอนนี้ขออนุญาตเรียกย่อๆ ว่า PDPA ซึ่งเมื่อผนวกกับผลจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการใช้บริการต่างๆ ในรูปแบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้ข้อมูลของผู้ใช้งานที่ต้องการเข้าถึงบริการดิจิทัล จะถูกนำเข้าสู่ระบบ โดยเฉพาะในเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องนำมาใช้ประโยชน์ในการยืนยัน พิสูจน์ทราบว่าเป็นผู้ใช้คนนั้นจริงๆ ซึ่งก่อนที่จะไปทำความเข้าใจกับ PDPA ก็มาทำความเข้าใจถึงที่มา และเหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้กันก่อน

ข้อมูลส่วนบุคคล คือ ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการระบุตัวตนของบุคคลได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม กล่าวคือในทางตรงก็คือข้อมูลชี้ชัดที่ตรงไปตรงมา เช่น ชื่อ สกุล อายุ เลขบัตรประชาชนสิบสามหลัก ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ อีเมล ฯลฯ ส่วนในทางอ้อมก็คือ ข้อมูลที่สามารถนำไปวิเคราะห์ และแยกแยะได้ว่าบุคคลนั้นคือใครรวมทั้งสามารถนำไปใช้เพื่อติดตามตัวบุคคลนั้นๆ ได้นอกจากนี้ก็ยังสามารถนำไปเชื่อมโยงกับข้อมูลอื่นๆ แล้วระบุพฤติกรรมเพื่อบ่งชี้ตัวบุคคลนั้นๆ

ยกตัวอย่างเช่น หลายๆ ท่านมีบัญชีสมาชิกของ application shopping online และใช้บัญชีดังกล่าวทำการซื้อของใช้ในบ้าน โดยมีการซื้อของชนิดดังกล่าวซ้ำๆ ในช่วงเวลาเดียวกันของทุกเดือน และบุคคลท่านเดียวกันนี้มีพฤติกรรมในการใช้บัตรเครดิตเพื่อเติมน้ำมันที่ปั๊มในละแวกที่พักอยู่เป็นประจำ และมีการสะสมคะแนนเพื่อแลกซื้อเครื่องดื่มหรือสินค้าในรูปแบบเดิมๆ ซึ่งข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการที่มีการเชื่อมโยงไปยังผู้ให้บริการในรูปแบบ online ลักษณะนี้ สามารถนำมาใช้ในการระบุตัวตนของบุคคล และรูปแบบหรือพฤติกรรมในบริบทของผู้บริโภคได้ ซึ่งจริงๆ แล้ว สามารถนำไปวิเคราะห์ให้เห็นถึงกิจกรรมประจำวันการใช้ชีวิตได้เช่นเดียวกัน ซึ่งหมายถึงการนำไปสู่การละเมิดความเป็นส่วนตัว หรือใช้ประโยชน์ในทางที่ไม่เหมาะสมได้เช่นกัน

ดังนั้น ด้วยแนวโน้มของการใช้บริการในรูปแบบดิจิทัลที่มีการเติบโตแบบก้าวกระโดด ผู้บริโภคส่วนใหญ่สามารถเข้าถึง และใช้บริการได้จากทุกที่ทุกเวลา ข้อมูลส่วนบุคคลปริมาณมหาศาลไหลเข้าสู่ระบบดิจิทัล ขึ้นไปจัดเก็บอยู่บน Cloud service ซึ่งขอบเขตของการให้บริการ และการใช้งานข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ถูกตีกรอบแค่นี้

วงจำกัด ซึ่งหมายถึงในกรณีที่มีให้บริการของผู้ให้บริการจากต่างประเทศ โดยเงื่อนไขของการนำข้อมูลไปใช้จะอยู่ภายใต้กฎหมายของประเทศที่ผู้ให้บริการถือปฏิบัติ ดังนั้นกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความสำคัญและปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะ จึงเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องกับทุกคนในสังคม โดยหัวใจหลักของกฎหมายจะกล่าวถึง “ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งาน เมื่ออนุญาตหรือยินยอมโดยระบุข้อมูลส่งไปยังผู้ให้บริการแล้ว ผู้ให้บริการมีหน้าที่ และความรับผิดชอบในการนำเอาข้อมูลดังกล่าว ไปใช้เพียงเฉพาะแต่ตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ให้ผู้ใช้งานรับทราบแล้วเท่านั้น รวมถึงต้องเก็บรักษา และใช้อย่างปลอดภัย จะนำเผยแพร่ต่อให้คนอื่นไม่ได้ถ้าไม่ได้รับการยินยอมจากเจ้าของข้อมูล และเจ้าของข้อมูล สามารถบอกเลิกการครอบครองข้อมูลนั้นของผู้ให้บริการได้”

การประกาศใช้กฎหมาย PDPA นอกจากที่จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ให้บริการ ด้วยการมีมาตรการทางกฎหมายรองรับ ซึ่งไม่ใช่มีแค่เพียงนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละองค์การผู้ให้บริการทั้งภาครัฐ และเอกชน กำหนด แต่เหตุผลหลักที่สำคัญก็เนื่องมาจากทางสหภาพยุโรป (European Union: EU) ได้ออกกฎหมาย GDPR (General Data Protection Regulation) ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล บังคับใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2561 นอกจากนี้มีผลบังคับใช้สำหรับการเชื่อมโยงข้อมูลภายในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปแล้ว ผู้ประกอบการในประเทศไทยที่ต้องติดต่อ รับ-ส่งข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนในประเทศที่เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป (Cross-Border Data Transfer Issues) ก็ต้องมีมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสม และเพียงพอ ด้วย สิ่งสำคัญกว่านั้นคือ ความน่าเชื่อถือในมาตรการคุ้มครองข้อมูล

ส่วนบุคคลของประเทศไทยนั้น มีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ และการทำธุรกิจระหว่างประเทศ หากประเทศไทยไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ย่อมทำให้เสียโอกาสและความเชื่อมั่นจากกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป และอาจรวมไปถึงประชาคมโลกที่กำลังตื่นตัวเรื่อง Data Protection เพราะมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นหลายเหตุการณ์ อาทิ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้ Facebook มีการรั่วไหลหลายล้านบัญชี เป็นต้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA)

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 หรือ PDPA (Personal Data Protection Act, B.E. 2562 (2019)) มีประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 27 พฤษภาคม 2562 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อ 28 พฤษภาคม 2562 ในบางส่วน และมีผลบังคับใช้กฎหมายทั้งฉบับเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2563 ที่ผ่านมา

ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) ตามนิยามของ พ.ร.บ. ได้แก่ ชื่อ - นามสกุล, เลขประจำตัวประชาชน, ที่อยู่, เบอร์โทรศัพท์, วันเกิด, อีเมล, การศึกษา, เพศ, อาชีพ, รูปถ่าย, ข้อมูลทางการเงิน นอกจากนี้ยังรวมถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive Personal Data) ด้วย เช่น ข้อมูลทางการแพทย์หรือสุขภาพ, ข้อมูลทางพันธุกรรม และไบโอเมตริกซ์, เชื้อชาติ, ความคิดเห็นทางการเมือง, ความเชื่อทางศาสนาหรือปรัชญา, พฤติกรรมทางเพศ, ประวัติอาชญากรรม, ข้อมูลสหภาพแรงงาน เป็นต้น